

Kultúra

CSÖRSZ RUMEN ISTVÁN –
KÓSZEGHY PÉTER – PÁLFFY
GÉZA – SZENTMÁRTONI
SZABÓ GÉZA:

Balassi Bálint és kora

Balassi Bálint élete és egyénisége – közhelyesen szólva – filmre, képernyőre való. Sok nyelven beszélő, művelt, kifinomult ízlésű irodalmi géniusz. Ízig-vérig arisztokrata, büszke, öntudatos nagyrúr. Rettegett kegyetlenségű katona. Hirtelen harragú, izgága, az élettől elrugaszkodott csodabogár. Sármos csábító, aki alig bír uralkodni ösztönein. Mindegyik ráillik Balassira. A felsorolást bárki ismerheti, aki valamenynyire is figyel az iskolai irodalomórákon, hiszen a róla kialakult általános kép nagyjából ez. Ezt próbálja árnyalni a *Balassi Bálint és kora* című könyv.

A kötet egyik, ha nem a legfőbb erénye már a címéből is sejthető. Ha sikerül megeleveníteni a kort, az olyan, mint amikor jártunkban-keltünkben bepillantunk mások ablakán, miközben azok, mondjuk, vacsoráznak. Mi is ugyanúgy vacsorázunk, mint ők, mégsem teljesen ugyanazt látjuk: náluk más a terítő, más a berendezés, máshogy fogják a kanalat. És éppen ez az, amire kíván-

csiak vagyunk. A történelem és az irodalomtörténet is sokkal népszerűbb tantárggyá válhatna, ha nem próbálnák időről időre pusztán évszámok, események monoton egymásutánjává sorvasztani. És azzá is válik, e könyv segítségével, melynek tanulmányai „elsősorban a középiskolásoknak és tanáraiknak íródtak”, miként a fülszöveg mondja. Persze nem csupán nekik.

Kószeghy Péter irodalomtörténész a költő perleleleiből idéz (több aktát írt, mint szépirodalmi művet). Kisüt belőlük Balassi egyénisége: fegyelmezett és hidegen gúnyos stílusban fogalmaz, majd a végén az egész romba dönti egy megvadult, káromkodó mondattal. Fény derül életének több homályos részletére, például a „híres” Sommerné perének ügyére, vagy arra, pontosan miként is volt az a bizonyos házasság unokahúgával, Dobó Krisztinával. Az eddig egyértelműnek hitt dolgok ebben az új megvilágításban már korántsem olyan egyértelműek. Szentmártoni Szabó Géza Balassi verselését veszi alaposan szemügyre. Megtudhatjuk, milyen nyelveken milyen nótákat ismerhetett a költő, és azok hogyan szolgálhattak formai vagy akár tartalmi ihletként több verséhez. Vagy hogy miért volt „áldott” Júlia, hogy milyen kortárs világiro-

dalmi szokások hatottak Balassira, és még rengeteg érdekességet. Csörsz Rumen István írása is tartogat kellemes meglepetéseket a verstan iránt nyitottabbak számára. Ennél az írásnál talán úgy érezhetjük, hogy inkább tudományos művet forgatunk, mintsem ismeretterjesztőt. Biztos kézzel kalauzol minket a strófák világában, fennmaradt tabulatúrák, népdalok szerkezeteit vetve össze Balassi-versekkel. Pálffy Géza munkájából pedig kiderül, milyen elvek alapján szerveződött és hogyan alakult a költő korában – és később is – a török elleni határvédelmi rendszer.

A humor – főleg a szexuális tartalmú – még a sötétnek titulált középkori időkben is egyik éltető eleme volt az emberiségnek. Akárcsak Balassi korában. Kószeghy Péternek (akiről egyébként tudnivaló, hogy nem „csak” Balassi-kutató irodalomtörténész, hanem a könyvet megjelentető Balassi Kiadó igazgatója is) a kötetben közölt másik írásából megtudhatjuk, hogy a *Szép magyar komédia*, Balassi egyetlen színpadi műve milyen rejtett és kevésbé rejtett poénokkal operál. Az olykor kódoltnak mondható megfogalmazás, a számos áttétel megfejtése után még több pajzán vagy legalábbis érdekes részre bukkanhatunk az egyébként is vérbő komédiában. (De azért az is kiderül, Balassi ennek ellenére visszafogottabb volt, mint a mű eredeti szerzője, Castelletti.)

A pazar kiállítású könyvet annyi szép illusztráció – dokumentáló fénykép, metszet, térkép stb. – díszíti, hogy bizvást vehetjük képes albumnak is.

CSALA BERTALAN

(*Balassi Kiadó, Budapest, 2004, 120 oldal, 2500 Ft*)

GROZDICS KÁROLY:

Kincs

Pap, író, bankár, politikus, kereskedő, utazó, mecénás...

Hagyományos életrajz, hagyományos eszközökkel, de nagyon is aktuális problémákkal. Ha másért nem, egy papi pálya eredményeinek és buktatóinak felmutatásával válhat hasznára olvasóinak.

Az 1867-ben Felsőőrön, egy kovácmester és borkereskedő fiaként született Kincs Istvánt a győri szeminárium elvégzése után, 1891-ben szentelték pappá. 1895-től Kószegen káplán lett, élete a későbbiekben ehhez a városhoz kötődött. Négy évvel később, az addigi plébános halála után a város képviselő-testülete, mint kegyúr, őt választotta plébánossá, az év végén pedig városi képviselővé is; a testületnek egyébként, mint virilis, korábban már tagja volt. A következő évben létrehozta a Kószegi Bortermelők